

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CALENDAR DE INIMA

ALECU RUSSO

— Accente și opțiuni în câteva probleme controversate —

Cu toate că opera îi încapă ușor într-un volum — volum care de altfel i-a fost alcătuit postum — și cu toate că în timpul vieții nici n-a prea ținut să fie crezut scriitor, Alecu Russo (1819—1859) a intrat de timpuriu, pe poarta principală, în rândul clasicilor români, pentru simplul motiv că ceea ce a scris, a scris frumos și a plăcut. Pe de altă parte, deși acceptat ca atare și beneficiind periodic de îndreptățite și multe ediții critice, totuși unele din creațiile sale au fost supuse din când în când unui regim de contestare a paternității, iar altele, chiar dacă nu i-au fost contestate formal, nu se întreprinde nimic temeinic spre a i se stabili repunerea în drepturi. În prima categorie intră *Cîntarea României*, în cea de a doua ar intra culegerile folclorice care sînt pînă azi socotite, global, ca aparținînd lui Vasile Alecsandri, deși chiar marele scriitor l-a indicat în multe ocazii pe Al. Russo, dacă nu drept adevăratul culegător, cel puțin împreună-culegător cu el. Fiind desigur greu astăzi de determinat cît vine de la unul și cît de la celălalt, din ceea ce a publicat Alecsandri, a fost mai comod să i se atribuie acestuia întregul tezaur.

Alecu Russo a murit tînr și n-a mai avut cine să-l apere și nici cine să ceară reglementarea onestă a întregii sale moșteniri. Cu privire la *Cîntarea României* s-a făcut totuși foarte mult. Ar trebui redeschis procesul literar care, la un moment dat, era pe cale de a-i face totuși dreptate pînă la capăt. Așa, de dragul dreptății care nu mai are nevoie de nici o altă justificare ca să se ceară împlinită. Niciodată nu-i prea tîrziu pentru așa ceva. Grijiul din cale afară față de moștenirea lui Bălcescu, căruia i s-a atribuit o vreme *Cîntarea României* — și cine n-ar fi, în măsură în care ar fi a sa — aceiași zeloși nu simt nici o chemare să se ocupe de problema recuperării pe seama lui Alecu Russo a părții care îi aparține lui, din culegerile populare publicate după moartea sa, sub numele lui Alec-

sandri, deși situația e de mult de notorietate publică.

Cu privire la *Cîntarea României* s-au alcătuit de timpuriu două și chiar trei tabere: unii o atribuie lui Alecu Russo, alții lui Nicolae Bălcescu, iar cei din a treia tabără, concilianți și buni, o atribuie amindurora. Cu privire la culegerile sale populare, de la o vreme prevalează doar o singură altitudine: nepăsarea.

Controversa legată de *Cîntarea României* ni se pare astăzi încheiată în favoarea lui Alecu Russo. Ultimii care scriau despre Russo, nu mai lasă loc nici unei îndoieli. (Șerban Cioculescu și Geo Șerban, în *România Literară*).

Argumentele, mai ales cele dezvoltate de Vasile Alecsandri, pot fi înlăturate numai de cineva opac la argumentele obiective și obișnuit să opereze numai cu argumentele sale, dinainte alcătuite din opțiuni subiective. Să le recapitulăm pe scurt. Iată ce scria V. Alecsandri către Al. Odobescu: „Îți voi descoperi o mare taină literară: *Cîntarea României*, publicată în jurnalul meu (*România Literară* n.n.) a fost compusă în limba franceză de A. Russo și tradusă în românește de N. Bălcescu. Am la mine manuscriptul său original” (Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, București, 1972, p. 141). Tot către Al. Odobescu afirmă „dreptul de părinte” al lui Al. Russo, „asupra minunatei poeme intitulată *Cîntarea României*” (Alexandru Russo, *Scrisori*, publicate de P. V. Hanes, București, 1908, p. 364). Către doamna Polixenia A. Spiro-Paul, sora vitregă a lui Russo, Alecsandri îi amintește de „compunerea călugărului A. Russo” (Alecsandri, *Cele mai frumoase scrisori*, 1972, p. 142) deoarece toți trei se înțeleseră la Paris să dea opera drept a unui călugăr. Or, „călugărul” era tocmai A. Russo, închis de Mihail Sturdza la mănăstirea Soveja. O bună apărare a lui Russo prezintă Emil Boldan

(*Cine e autorul poemului în proză „Cîntarea României”?* în *Viața Românească*, 9, 1959, p. 176—191). O apărare a lui N. Bălcescu prezintă, fără să poată convinge, G. C. Niculescu (*Paternitatea „Cîntării României”, în „Limba și literatură”, 1955, p. 231—252*). „O ipoteză nouă asupra *Cîntării României*”, numindu-i pe Bălcescu și pe Russo co-autori, prezintă, evident fără argumente convingătoare, Paul Cornea („*Viața Românească*”, 3, 1959, p. 94—103). Evident angajarea în polemică, Ștefan Pascu vorbește de „oda lui Russo-Bălcescu, *Cîntarea României*” (în *Făurirea Statului național unitar român*, 1918, I, București, 1983, p. 114). Edițiile Russo includ aproape toate *Cîntarea României* în opera sa: Petre V. Haneș (1908, 1940), G. Bogdan Duică (1910), Ion Pillat (1944), Emil Boldan (1948, 1956), ESPLA (1950, 1959), Geo Șerban (1967), Teodor Virgolic (1974) și ediția de la Chișinău (1955, p. 17). Prefetele și postfețele acestor ediții nici nu mai reiau polemica, socotind-o cu totul neavenită. *Istoriile literaturii* sînt de asemenea tranșante. G. Călinescu, deși apreciază *Cîntarea României* drept „falsă” ca literatură, nu-i contestă paternitatea. N. Iorga mai întîi a atribuit-o lui Bălcescu, apoi lui Russo. G. Ivașcu, I. Rotaru, *Dicționarul* coordonat de Dim. Păcurariu ș.a., merg pe linia Russo. *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900* rămîne la evocarea litigiului. Obligat de genul scrierii, Al. Dima, în monografia *Alecu Russo* (Editura de stat pentru literatură și artă, f. an, p. 193 și urm.) reia toate datele controverselor pînă la zi, adunînd la un loc toate argumentele pro și contra, pronunțîndu-se fără echivoc tot în favoarea lui Russo.

Marelui scriitor — căci e cu adevărat mare, din tagma celor încercați de har, născînd în inimi emoție și entuziasm — i s-a făcut dreptate. Dar numai pe jumătate. Cealaltă jumătate, cum am ară-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Întîmpinarea Domnului

Cînd s-au împlinit 40 de zile de la nașterea Domnului și Mintuitorului nostru Iisus Hristos, Sf. Fecioară Maria, mama Sa și dreptul Iosif au venit cu pruncul Iisus la templul din Ierusalim, spre a aduce acolo rugăciune și jertfă de mulțumire, potrivit rîndușilor Legii vechi (Levitic 12, 6).

Sf. Evanghelist Luca scrie (2, 22—39) că în acel timp era în Ierusalim un om, numit Simeon, care avusese o viață curată, fiind „drept și temător de Dumnezeu... și Duhul Sfînt era asupra lui”. Pentru credința sa în venirea Mintuitorului „i se făgăduise de către Duhul Sfînt că nu va vedea moartea, pînă ce nu va vedea pe Hristosul Domnului”. Tot în Ierusalim trăia și o bătrînă evlavioasă, proorocița Ana, „care nu se depărta de templu, slujind noaptea și ziua în post și rugăciune”.

Amîndoi au venit — „din îndemnul Duhului” — la templu,

cînd Maica Domnului a intrat acolo cu pruncul Iisus și au luat pe Prunc în brațe, mulțumind cu mare bucurie lui Dumnezeu pentru că i-a învrednicit de o cinste atît de aleasă. Căci toată viața, ei așteptaseră ziua în care să întîmpine pe Mintuitorul lumii.

Înțelegînd că nu i-a mai rămas mult de trăit pe pămînt, dreptul Simeon nu s-a înfricoșat în fața morții, ci cu un simțămînt de fericire a rostit: „Acum slobozește pe robul Tău, Stăpîne, după cuvîntul Tău, în pace, că văzură ochii mei mîntuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea feței tuturor popoarelor” (Luca 2, 29—31). Cu ochii lui sufletești, bătrînul Simeon a văzut vrednicia Prea Curatei Fecioare Maria și suferințele prin care avea să treacă, cînd Fiul ei va fi răstîgnit pentru mîntuirea lumii. De

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Mihail Colotelo

IN MEMORIAM

O RUGĂCIUNE-TESTAMENT A PROFESORULUI IOAN LUPAȘ

Oamenii mari chiar și atunci cînd se află în culmea gloriei, sau cînd se simt la cea mai înaltă cotă de vigoare trupească și sufletească, nu uită că viața aceasta, oricîte satisfacții ne-ar oferi, este scurtă și trecătoare, și că mai curînd sau mai tîrziu, și ei, asemenea înaintașilor, se vor supune obștescului sfîrșit, după cuvîntul Domnului, rostit către Adam, după ce acesta a păcătuit: „Că pămînt ești și în pămînt te vei întoarce” (Gen. 3, 19). Aceasta explică de ce, cu mai mulți ani înainte de sfîrșitul vieții sale, avînd ocazia să fie în raporturi bune cu eminentul preot și eruditul profesor și istoric Ioan Lupaș, în vremea cînd el se găsea încă în deplină sănătate trupească și sufletească, el n-a uitat că trebuia să-și împlinească din bună vreme unele dorințe pe care pînă atunci nu le încredințase nimănui.

Așa se face că într-una din zilele în care obișnuia să mă viziteze la Seminarul Teologic din Cluj, mi-a încredințat un gînd și o dorință pe care le nutrise de mai multă vreme. Era vorba să-mi încredințeze o *Rugăciune-testament*, pe care a compus-o cu mulți ani mai înainte, pe textul căreia va fi dorit să se compună o muzică coresponsuzătoare. Textul mi-a fost dictat pe loc de autor, iar după ce l-am scris, am fost rugat insistent să-l păstrez, iar cînd voi avea timp disponibil, să fac o vizită profesorului și compozitorului Augustin Bena și să-l rog în numele lui să compună o melodie coresponsuzătoare pe acest text. I-am promis atunci autorului că îi voi îndeplini dorința cît mai curînd posibil.

Din nefericire, această dorință a profesorului Lupaș a rămas neîndeplinită, deoarece profesorul Bena s-a îmbolnăvit, de aceea, în așteptarea însănătoșirii lui, am tot amînat vizita pe care intenționam să i-o fac și să-i aduc la cunoștință rugămîntea profesorului Lupaș. Așteptata însănătoșire a profesorului Bena nu s-a produs, iar sfîrșitul vieții acestuia a zădărnicit aducerea la îndeplinire a dorinței profesorului Lupaș.

Răsfoind de curînd unele notițe ale mele, am dat peste textul acestei *Rugăciuni-testament* a profesorului Lupaș, de aceea, după o oarecare ezitare, m-am hotărît să o fac cunoscută cititorilor „Telegrafului Român” și aceasta cu atît mai mult, cu cît regretatul profesor Ioan Lupaș a deținut o vreme funcția de profesor la Institutul Teologic Andreian din Sibiu, apoi pe cea de protopop de Săliște, în tot acest rîstimp fiind un asiduu colaborator al Telegrafului.

Iată textul acestei *rugăciuni-testament*:

Dăruiește-mi, Doamne, o lumină 'n sfeșnic,
Ca să-Ți închin, Ție, sufletu-mi cucernic.
Cel ce-ai pus în mine sfînt fiorul vieții,
Părinte, 'ntărește-mi anii bătrîneții.
Varsă roua milei, Stăpîne ceresc,
Îmbracă 'n lumină neamul românesc.
Dă-ne nouă 'n inimi o credință tare,
Păcatele noastre scaldă-le 'n iertare!
Fă-ne, Doamne, parte de cuget senin,
Precum și-l dorește oricare creștin,
Pînă la sfîrșitul veacului. Amin.

Ceea ce surprinde în această rugăciune — lăsînd la o parte conținutul ei personal și comunitar cu adevărat creștin — este dragostea pe care autorul o exprimă față de poporul român, pe care l-a slujit toată viața prin tot ce a făcut.

Fie ca rîndurile de față care descoperă o taină a sufletului mult regretatului adormit în Domnul, să fie o piedică în calea uitării acestui mare istoric, bun român și mare creștin, iar pentru cel ce a încredințat aceste rînduri pe răbojul timpului, să constituie împlinirea unei pioase datorii, la care ne îndeamnă Apostolul neamurilor: „Aduceți-vă aminte de mai marii voștri care v-au grăit vouă cuvîntul lui Dumnezeu, la al cărui sfîrșit al purtării privind, să le urmați credința” (Evr. 13, 7).

Pr. Prof. Mircea Păcurariu

Arhid. Prof. I. Zăgorean

Mitropolitul Andrei Șaguna — sprijinitor al învățămîntului românesc din Transilvania

În urmă cu 110 ani, la moartea marelui mitropolit al Ardealului episcopul evanghelic-luteran Georg Daniel Teutsch (1817—1893) din Sibiu scria că „numele lui Șaguna înseamnă o epocă nouă în viața poporului român și a Bisericii Ortodoxe”. Într-adevăr, acest strălucit „cîrmuitor de oameni și îndreptător al vremurilor”, cum îl caracteriza mai tîrziu Nicolae Iorga, a deschis o epocă nouă și în istoria învățămîntului românesc de toate gradele din Transilvania, putînd fi considerat un adevărat „ctitor” al acestuia.

Se știe că spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui următor, s-au înființat în teritoriile intracarpătice cîteva sute de școli „poporale” românești, sub egida Bisericii, fiind conduse de către un director în fiecare eparhie. Astfel, cele din Episcopia ortodoxă a Transilvaniei au fost conduse succesiv de cărturarii brașoveni Dimitrie Eu-

statiievici (1783—96), protopopul Radu Tempea V (1796—1808), preotul Gheorghe Haines (1808—13), apoi de protopopul și profesorul sîbitan Moise Fulea (1813—38). Ei au izbutit să înființeze ca la 300. de școli. Cu toate acestea, școlile respective nu aveau cadre didactice coresponsuzătoare, cu atît mai puțin clădiri școlare coresponsuzătoare sau materialul didactic strict necesar, iar frecvența lăsa mult de dorit, căci iarna mulți elevi erau lipsiți de îmbrăcăminte și încălțăminte, iar vara erau folosiți de părinți la munci agricole. Episcopul Vasile Moga a încercat zadarnic să remedieze această tristă situație — după cum dovedesc cele peste 40 de circulare ale sale privitoare la școli — dar cu slabe rezultate. Dar, deși modeste și cu dascăli puțin pregătiți, aceste școli ortodoxe românești au început să constituie un pericol pentru stat

din cauza caracterului lor românesc. Așa se explică faptul că în 1838 guvernul a luat episcopului Vasile Moga dreptul de „superinspecție” asupra acestor școli, acordîndu-l episcopului romano-catolic maghiar din Alba Iulia. Datorită stării umilitoare a învățămîntului românesc, în programul de revendicări românești aprobat de marea adunare națională românească de la Blaj — la 4/16 mai 1848 — înțîlnim, în punctul 13, și această doleanță: „Națiunea română cere înființarea școalelor române pe la toate satele și orașele, a gimnaziilor, institutelor militare și tehnice și a seminariilor preoțești, precum și a unei universități române, dotată din casa statului, în proporțiunea poporului contribuînt, în dreptul deplin de a-și alege directorii și profesorii și de a

(Continuare în pag. a 3-a)

fat, privește culegerile sale populare. P. V. Haneș a pus problema în 1908 așa cum trebuie (vezi *Bibliografia critică* la volumul Alexandru Russo, *Scieri*, București, 1908, p. 374—390). Textul său e în același timp îndrăzneț și jenat, cerind parcă, așezat între două iubiri, o judecată solomonică în stare să-l elibereze de îndoiele și să-i redea liniștea sufletească. Tocmai Alecsandri care l-a ajutat și l-a îndemnat pe Russo la publicarea operei, cu același interes înainte de moartea acestuia și după aceea, tocmai el pare a-l fi nedreptățit cu privire la culegerile populare. Din respect față de Alecsandri, critica literară lasă lucrurile așa cum sînt.

Al. Dima deși arată de mai multe ori că *Miorița* a fost descoperită de Al. Russo (*op. cit.*, p. 123) și că în opera lui Russo se regăsește și alte culegeri populare care apar în volumele lui Alecsandri, scrie că: „Nu ne socotim nedreptățit și propunem — cu P. V. Haneș — ca de acum înainte culegerea poetului (Alecsandri, n.n.) să poarte și numele scriitorului nostru, pentru motivul că Alecsandri s-a străduit în acel domeniu mai îndelung...” (*Op. cit.*, p. 126).

Alecsandri însuși declara în 1852: „Ajutat de câteva persoane, și mai cu seamă de d-l Alecu Russo, am adunat o mare parte din poeziile populare...” (V. Alecsandri, *Balade adunate și întocmite*, Iași, 1852, la Al. Dima, *op. cit.*, p. 125).

Se cunoaște și faptul că Alecsandri a clasificat poeziile populare exact așa cum le clasificase Alecu Russo. Se recunoaște de asemenea și dragostea și priceperea acestuia din urmă în materie. Dar, atît în trecut au fost și voci mai îndrăznețe. Dem. Gh. Teodorescu a spus că Alecsandri a publicat manuscrisele lui Russo. (*Poezii populare*, București, 1885, la P. V. Haneș, *op. cit.*, p. 375). Ovid Densușianu spunea: „Meritul lui (Russo, n.n.) în această privință (a literaturii populare, n.n.) i-a fost numai în parte recunoscut de Alecsandri... colaborarea lui Russo este mult mai mare decît rezultatul din informațiile date de Alecsandri. Multe din poeziile culese de Russo se găsesc în variata colecțiune a lui Alecsandri” (Ovid Densușianu, *Literatură română*, 1830—1900, curs stenografiat, 1900—1901, Biblioteca Academiei Române, p. 237—238, la Haneș, p. 377). G. Bogdan-Duică nu poate să nu recunoască prioritatea lui Alecu Russo, dar crede că a rezolvat problema declarînd că „ei colaborau, de pildă ca Frații Grimm” (G. Bogdan-Duică, în „Convorbiri literare”, XXXV, 1901, p. 647). P. V. Haneș arată însă că nu e tot așa, pentru că Russo „a cunoscut poeziile populare prin el însuși, culegîndu-le singur, înainte de Alecsandri”, cum ar fi „*Ghimiciu*” și „*Pănașul codrilor*”. Dar să revenim la *Miorița*. În 1850 Alecsandri spunea că a fost culeasă de Alecu Russo la mănăstirea Soveja, cită a fost închis acolo, dar în 1866 spunea că a fost culeasă de el însuși, de la baciul Udrea (la Haneș, *op. cit.*, p. 388; Russo a murit în 1859). Nu e exclus s-o fi „re-cules”, dar aceasta e cu totul altceva. În „*Convorbiri literare*” (VI, p. 439), Alecsandri spune totuși că la Soveja, Russo „a cules câteva balade”. Chiar dacă nu știm nici cite, nici care, e limpede că le-a cules! De publicat însă, le-a publicat Alecsandri!

La începutul secolului nostru, cînd această clarificare a fost încercată de citiva oameni de inimă, s-a apelat și la altfel de argumente, mai ales la cele de ordin intern, folosindu-se analogiile dintre opera scrisă a lui Russo și poeziile populare, care apar în culegerile puse sub numele lui Alecsandri. Din această perspectivă de asemenea contribuția lui Russo s-a dovedit evidentă.

Aceiași oameni s-au întrebat cum de a fost posibil o astfel de situație, acceptată clar de amîndoi. P. V. Haneș arată că Russo n-a ținut deloc și niciodată să i se spună și să fie „scriitor”. „Ii era destul dacă prietenul său vorbea în numele amîndurora” (*op. cit.*, p. 387). Acest lucru poate fi adevărat. În „*Critica critică*” Russo scrie, desi-

Alecu Russo

(Continuare din pag. 1)

gur avîndu-se în vedere pe sine, despre unii care „n-au avut de gînd să scrie pentru a-și face un nume, sau pentru a se da publicului drept autori... Ei sînt simpli iubitori de fală românească, socotindu-se ca niște salahori chemați a ridica o zidire”... Iată cuvintele care s-au dovedit a nu fi fost falsă modestie! Russo chiar a declarat, la un moment dat, că ceea ce a publicat Alecsandri a fost cules de acesta. Se va fi gîndit că le-a cules... de la el, așa cum și el le culesese de la alții. Nu era vorba de o operă originală, de o creație personală, așa că Russo n-a avut deloc sentimentul proprietății. P. V. Haneș, după ce se luptă ca un leu puternic pentru Al. Russo, pe vreo cincisprezece pagini, pe ultima devine blind, în căutarea unei soluții elegante care să nu strice prietenia dintre cei doi, nici după moarte. Dîndu-și seama că nimeni, niciodată, nu va putea proceda la o despărțire cit de cit plauzibilă a contribuției fiecăruia, el se mulțumește cu a-i acorda lui Al. Russo „mai multă pricepere în materie” și prioritatea în „deschiderea orizontului” către poezia populară lui Alecsandri, Kogălniceanu, Negruzzi, Bălcescu, ceea ce l-a pus pe Alecsandri „îndată pe lucru”, nezițînd, cum ezita sfîșosul Russo, să procedeze la publicarea a ceea ce au adunat amîndoi. Russo „a muncit însă mai mult decît tovarășii săi și le-a pus la îndemînă tot rezultatul muncii sale” (*op. cit.*, p. 389). Sîntem în fața uneia din cele mai grele dileme ale istoriei literaturii române!

Autorul *Cîntării României* și culegătorul *Mioriței*, acest român originar „de pe o vale a codrilor Bicului”, a fost unul din patrioții de la 1848 care au pus bazele, împreună cu Bălcescu, cu Kogălniceanu, cu Alecsandri, gîndirii politice și naționale moderne românești. Semnatar al „*Proclamației partidului național din Moldova către Români*”, împotriva lui Mihail Sturdza, și autor de comedii satirice la adresa guvernului, ajunge să fie închis la mănăstirea Soveja. La 3/15 mai 1848, pribeag în Transilvania, ia parte la Adunarea de pe Cîmpia Libertății de la Blaj. A plecat din Sibiu, probabil împreună cu Șaguna, într-una din cele douăzeci de căruțe. Întorsii la Sibiu, după ce vizitează Banatul și Ungaria, la 4 iunie îi scrie lui Bălcescu o scrisoare inflăcărată în care, ca un vizionar, îi descrie România viitoare: „o țară românească cu o mare capitală care se va numi Roma, dacă vrei, cu mari piețe numite Piața Poporului, Piața Traiană, Piața Ștefan, Piața lui Mihail, Piața Moldovei, Piața Banatului, Piața Ardealului și-apoi forță, fericire, măreție, glorie! Fericite de nepoții noștri! Și noi fericiti de a fi putut contribui bine sau rău, mult sau puțin, la acest lucru”. Încheie cu „*Trăiască România*” (în vol. *1848 la Români*, de Cornelia Bodea, vol. II, București, 1982, p. 781—782).

A fost un împătimit al iubirii de țară și de curată limbă românească. *Cîntarea României* dă măsura simțirii lui, ca și *Amintirile*, *Cugetările*, *Studiile naționale*, *Poezia populară* ș.a. De la el au rămas aceste cuvinte-testament în stil de cronică moldovenească drept motto la *Cîntarea României*: „Dacă dușmanul vostru va cere legămînte rușinoase de la voi, atunci mai bine muriți prin sabia lui, decît să fiți privitorii împilării ticăloșiei țării voastre. Domnul părinților voștri însă se va îndura de lacrimile slugilor sale, și va ridica dintre voi pe cineva, carele va așeza iarăși pe urmașii voștri în volnicia și puterea de mai înainte”. Iubitor al trecutului, scria: „Fără trecut, națiunile sînt șchioape. Națiile care au pierdut șirul obiceiurilor părintești, sînt nații fără rădăcină, nestatornice...” (*Cugetări*).

A criticat cu asprime încercările de alcătuire a unei limbi artificiale, după model latin sau francez, puse la cale de grame-

riani „despre limbă, fără a întreba pe limbă”. În această privință avea exact aceleași idei ca și contemporanul său transilvănean, Andrei Șaguna. A polemizat cu Cipariu și cu Barițiu. „Dacă este ca neamul românesc să aibă și el o limbă și o literatură, spiritul public va părăsi căile pedanților și se va îndrepta la izvorul adevărat: la tradițiile și obiceiurile pămîntului, unde stau ascunse încă și formele și stilul și de aș fi poet, aș culege mitologia română care-i frumoasă ca și cea latină sau greacă; de aș fi istoric, aș străbate prin toate bordeiele să descopăr o amintire sau o rugină de armă; de aș fi gramatic, aș călători pe toate malurile românești și aș culege limba” (*Cugetări*). Nu era împotriva îmbogățirii limbii, cum nu era nici Șaguna (vezi *Prelața la Biblia* sa), dar era pentru o îmbogățire firească, nu căutată cu lumina și impusă din considerente de dicționar. Iată-l cum gîndește în această privință: „Poporul e un mare neolog, cînd îi face trebuință; el răstoarnă sistemele învățătorilor, cînd ele nu sînt întemeiate pe logică, și își formează o limbă curată, expresivă, armonioasă, căci îi place armonia” (*Poezia populară*).

A deplins cu extraordinară pătrundere împărțirea românilor transilvăneni în două confesiuni: „Zile de frăție ca a Blajului din 15 mai 1848 se ridică rareori în istoria unui popor împărțit în credința sa. Spuie căpeteniile a uniților și a neuniților cu cită muncă sufletească au putut pe trei zile impune tăcere pismilor religioase?”

Amintirile lui Russo le preced pe ale lui Ion Creangă și nu la o temperatură sufletească mai scăzută. Evocările lui sînt tot atît de emoționante, metaforele lui la fel de neașteptate. El vede totul „prin aducere aminte” și toate sînt frumoase, fiindcă vin din tinerețe, „și tinerețea e fericire”. Soarele amintirii „dezmiardă și nu arde, cînd de pe norumbel pică ninsoarea mirositoare”. Din depărtarea amintirii, „cumpăna ființei se pare un cocostirc cu plisuc întins...” iar pentru o Măriucă privind drumul pe care îi plecase cel drag... „drumul aducea numai dorul”. Russo este poate printre cei dintîi care descoperă, desigur în poezia populară, *dorul*, acest „al doilea suflet ce au dat Dumnezeu românului” (*Amintiri*).

Deși incapa într-un singur volum, opera lui Alecu Russo incapa greu în sufletul românului: îl umple, îl copleșește cu frumuseți adînci, scoase din adînc de istorie, din adînc de simțire românească, plămădită din doine și din balade. De aceea trimite el la limba populară: „Muncestele-ți pana și pune zăbală străînismului” (*Despre Steaua Dunării*). „Datinile, poveștile, muzica și poezia sînt arhivele popoarelor. Cu ele poate reconstitui oricînd trecutul întunecat”, scrie el (*Poezia populară*). El cel dintîi a recunoscut în *Miorița* „cea mai frumoasă epopee păstoroască din lume”, scrisă de anonimul poet, „păstorul cîmpilor și al munților noștri”. Nu exagerează deloc atunci cînd spune mai departe: „Însuși Virgil și Ovid s-ar fi mîndrit cu drept cuvînt, dacă ar fi compus această minune poetică” (*Poezia populară*). Ce frumos și adevărat ar fi, dacă *Miorița* ar figura și ea, măcar ea, despre care nimeni nu s-a îndoit vreodată că e culeasă de el, în volumul ce poartă pe frontispiciu numele lui Alecu Russo, descoperitorul providențial!

Omul acesta modest, lipsit de cea mai elementară ambiție cînd era vorba de el însuși, a avut un suflet mare, generos și plin de haruri, capabil să trezească în alții tot ce au mai bun în ei, tot ce poate aduce în viață un dram de bucurie și mulțumire. Mai mult decît mulți alții, el a fost și va rămîne peste veacuri un mare dascăl de simțire românească. Acum, la 125 de ani de la trecerea lui acolo unde vom merge și noi într-o zi, se cuvine să-i trimitem solie de recunoștință și un moment de reculegere sub părul din mijlocul satului refugiat în sufletul nostru, cu toate frumusețile și amintirile lui

Întîmpinarea Domnului

(Continuare din pag. 1)

aceea el a proorocit că prin sufletul ei va trece sabie (Luca 2, 35).

Cîți dintre dreptii Vechiului Testament n-ar fi dorit să aibă bucuria dreptului Simeon și a proorociței Ana?

Și cîți dintre creștini, citind cuvintele Sf. Evanghelii și înțelegînd acea sfințită priveliște a întîlnirii cu dumnezeiescul Prunc, nu și-ar dori și ei să-L întîmpine pe Domnul, să-L asculte învățătura și să-L roage pentru ajutor în călătoria acestei vieți pămîntești.

Mîntuitorul cunoaște această dorință și de aceea, înainte de a se înălța la cer, ne-a făgăduit că va fi cu noi în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului (Matei 28, 20). El a întemeiat Biserica Sa, cea una și sfințită, unde este locul în care îi simțim cel mai mult prezența. Mîntuitorul a lăsat-o „înaintea feței tuturor popoarelor; luminează spre descoperirea neamurilor” (Luca 2, 31—32), după cum a proorocit dreptul Simeon.

Întîmpinarea Domnului, ca Prunc, a avut loc în templul din Ierusalim, locul de închinăciune al vremii de atunci. Locul întîlnirii noastre cu Hristos-Domnul este locul sfințit al Bisericii, întemeiată pe jertfa Crucii și pe biruința învierii și călăuzită neîncetat de Duhul Sfînt. Templul din Ierusalim a fost numai o umbră și o preînchipuire „a Bisericii lui Hristos (Cf. Evr. 9, 9—10; 10, 1). În legea cea nouă, „Biserica este” — ca și întemeietorul ei — „sfințită și fără prihană” (Efes. 5, 27). Ea deține și propovăduiește tot adevărul dumnezeiesc, fiind „stîlp și temelie a adevărului” (I Tim. 3, 15) și în sinul ei credincioșii pot întîmpina pe Domnul simțind bucurii duhovnicești netrecătoare.

Dreptul Simeon și proorocița Ana au avut o viață curată, evlavioasă, petrecută în dreptate, în post și rugăciune. În inimile lor se sălășluiseră o vie dorință de a-L vedea pe Domnul, de a-L primi în viața lor, de a nu se mai despărți niciodată de El. Era o dorință sfințită, care a fost bogat răsplătită.

Și creștinii trebuie să fie cuprinși de aceeași dorință.

Urmînd pildei dreptului Simeon, sîntem datori să cerem și noi slobozirea minții din robia păcatului și lumina voinței spre înfăptuirea binelui ca dorința noastră după Hristos să înălțare dorințele rele, să învingă tot felul de piedici, să ne înfrumusețeze cu frumusețe launtrică, să ne întărească în curățenia inimii, căci numai „cei curați cu inimă, vor vedea pe Dumnezeu” (Mat. 5, 8). Cînd vom îndepărta deci din viața noastră patimile sufletești și trupesti și vom sădi în noi credința, nădejdea și dragostea, pacea, dreptatea și adevărul atunci vom dobîndi vrednicia de a-L întîmpina pe Domnul.

Și cite prilejuri binecuvîntate ne oferă Domnul, ca să ne întîlnim cu El! Îl întîmpinăm pe Hristos, ba mai mult, ne „îmbrăcăm în Hristos” (Gal. 3, 27) în Taina Sf. Botez, cînd El ne primește în Sfînta Sa Biserică; ne întîlnim cu Mîntuitorul în Taina Ungerii cu Sf. Mir, cînd El ne dă Harul Sf. Duh, în Taina Mărturisirii, cînd ne iartă greșelile, în Sf. Euharistie, cînd Domnul ne dă spre împărtășire propriul Său Trup și Sînge, cel jertfit pe Golgota pentru mîntuirea noastră. Așisderea și în celelalte Sfinte Taine ne găsim cu adevă-

rat în prezența Sa. În toate slujbele Sf. Biserici, Hristos este de asemenea în mijlocul nostru. Căci locașurile noastre de închinare sînt sfințite, după cum mărturisesc cuvîntul lui Dumnezeu din Sf. Scriptură: „Am sfințit biserică pe care ai zidit-o, ca să petreacă numele Meu acolo în veci și vor fi ochii mei și inima mea acolo în toate zilele” (III Regi 9, 3). Pe Sf. Masă a fiecărei biserici este de față Mîntuitorul, în chip real, în Sf. Împărtășanie și mereu ne așteaptă să-L întîmpinăm în rugăciunile și în cîntările noastre cu inimă credincioasă, înveșmîntată în dreptate.

Mai ales Sf. Liturghie, virful cel mai ridicat al înălțării duhovnicești, în care asistăm la viața și la jertfa Mîntuitorului, reprezentînd prilejuri solemne, cînd credincioșii se întîlnesc cu Hristos și primesc de la El sfințirea.

O veche cîntare bisericească, de la vecernia praznicului Întîmpinării se referă la această întîlnire, spunînd: „Acum poarta cerească se deschide. Că Dumnezeu-Cuvîntul, trup omenesc luînd de bună voie, ca să înnoiască firea omenească, ca un bun și s-o cinstească de-a dreapta Părintelui”.

Dar pentru ca întîlnirile noastre cu Mîntuitorul să fie rodnice și binecuvîntate cu vrednicie, ni se mai cere să avem o credință și o dragoste lucrătoare prin fapte bune. Căci în orice faptă bună ne întîlnim cu Hristos-Domnul, după cuvîntul spus de El însuși: „Dacă ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut” (Matei 25, 10). Iată deci ce valoare deosebită are ajutorarea bolnavilor, a orfanilor și a celor lipsiți de sprijin, povățuirea celor deznădăjduiți, îndreptarea celor dezorientați în viață, întărirea în bine a celor slăbiți, îndoienici sau învrăjbiți și altele asemenea acestora. Ele sînt prilejuri de a salva și dobîndi suflete pentru viața veșnică și totodată sînt întîlniri cu Mîntuitorul. El răspunde oricînd chemării noastre, potrivit psalmistului: „Aproape este Domnul de toți cei ce-L cheamă pe El... rugăciunea lor o va auzi și-i va mîntui pe dînșii” (Ps. 144, 18—19).

Dar la sfîrșitul vieții pămîntești ne mai așteaptă o întîlnire cu Hristos-Domnul, cînd vom da seama și vom primi răsplătă pentru credința și faptele pe care le-am avut aici pe pămînt. Fie că ne gîndim, sau nu, la această întîlnire, fie că ne pregătim, sau nu, pentru ea, nimeni nu poate s-o evite, sau să amîne ceasul ei. Fericiti vor fi cei care s-au pregătit mereu pentru această întîlnire și pe care Mîntuitorul îi va rîndui de-a dreapta Sa.

Dacă iubim pe Hristos și trăim cu dorul de a ne întîlni cît mai des cu El, în viața pămîntească, și El va fi, cu milă față de noi în ziua judecării. Este posibil ca din cauza slăbiciunilor noastre să nu ne fi luptat îndeajuns împotriva păcatului și să venim mai puțin pregătiți la întîlnirea cu dreptul Judecător. Biserica vine însă cu rugăciunile ei în ajutorul nostru și al tuturor, care au trecut de pragul acestei vieți, cu conștiința umbrită de greșeli și se roagă mereu, ca puterea lui Dumnezeu să vindece ranele produse de păcat. Sf. Scriptură ne îndreptățește că Dumnezeu ascultă, cu obișnuita Sa iubire de oameni, aceste rugăciuni și se va milostivi, spre cei ce au nădăjduit neîncetat în El.

Îndreptare

În „T.R.” nr. 39—42/1983, la articolul „Wulfila și români”, alin. 2, în loc de (Constanța de astăzi) se va citi (cetate care se află la nord de Constanța de astăzi).

În același număr, la articolul „Pomenind pe Dimitrie Cantemir”, alin. 1, rîndul 2, producîndu-se o regretabilă inversare, redăm formularea corectă a textului: „după 310 ani de la naștere și 260 de ani de la moarte...”.

Tot în același număr și în același articol, la alin. 4, în loc de 1797 se va citi 1697.

Mitropolitul Andrei Șaguna...

(Continuare din pag. 1)

sistematiza învățăturile după un plan școlastic și cu libertate de a învăța. George Barițiu, participant activ la evenimentele vremii, ne spune că Șaguna și-a avut partea de merit și inițiativă la formularea acestui mare, dezi-derat.

Credincios programului de revendicări naționale formulate pe Cîmpia Libertății, Andrei Șaguna a desfășurat, în cei peste 25 de ani de păstorie, o susținută activitate pentru ridicarea poporului pe care-l păstora, „din ruginita negură a neștiințelor”, mai ales prin școlile populare din fiecare parohie.

Încă din primul Sinod eparhial, intrunit în Sibiu la 12 martie 1850, s-a hotărât să se ceară forurilor în drept scoaterea școlilor populare românești de sub controlul episcopului romano-catolic maghiar din Alba Iulia. În același timp, s-a hotărât ca preoții parohii să funcționeze ca „directori școlari”, protopopii ca „inspectori” ai școlilor din „tractul protopopesc” respectiv, iar episcopul ca „inspector suprem” al tuturor școlilor populare din eparhie, prevederi fixate în 1868 și în Statutul Organic și care au fost respectate până în 1918. Cu alte cuvinte, școala avea un caracter „confesional”, fiind subordonată numai autorităților bisericești, pentru a se evita orice amestec în problemele ei interne din partea autorității de stat. Din autonomia Bisericii, deriva, în mod firesc, și autonomia școlii.

Printr-o circulară specială, din 24 aprilie 1852, Șaguna îndatora fiecare parohie să-și ridice școală proprie, iar ca manuale să nu se folosească decât cele ce urmau să apară în noua „tipografie diecezană” din Sibiu. La 10 august 1854 Șaguna elaborează un adevărat plan de învățământ și programă analitică, stabilind împărțirea școlii pe șase „despărțăminte”, care în curând se vor transforma în șase „clase”, din care primele patru alcătuiau cursul primar propriu-zis, iar celelalte două, cursul supraprimar, numit pe atunci „școala de repetiție”. În anii următori, prin repetate circulare sfătuita pe protopopi și pe preoți să stăruie pe lângă credincioși să înființeze școli noi, să supravegheze și să îndrume pe învățători și pe elevi. În 1858 existau în toată eparhia 691 de școli, iar către sfârșitul păstoririi marelui arhieru numărul lor se ridica la aproape 800.

În același timp, Șaguna s-a interesat și de pregătirea viitorilor învățători ai școlilor populare. În acest scop, tot în Sinodul din 1850 s-a hotărât ca „școala clericală” din Sibiu „să se prefacă într-un institut teologic pedagogic”, iar absolvenții de teologie să fie îndatorați să funcționeze și ca învățători, înainte de hirotonie. În 1853 s-a înființat o secție separată de pedagogie, în care erau de un an, în 1862 s-au ridicat la doi, în 1879 la trei, iar în 1907 la patru, cum au rămas gimnaziile. La început cursurile se primeau absolvenți de 4 clase până în 1919, când secția „pedagogică” s-a transformat în „Școala normală Andrei Șaguna”, tot sub îndrumarea Bisericii.

Datorită unor preoți-profesori de mare prestigiu — care funcționau, în același timp, și în secțiunea „teologică” a Institutului — în care durată cursurilor era de trei ani, — ca Nicolae Popa, viitor episcop și membru activ al Academiei Române, Ion Popescu și Zaharia Boiu, membri corespondenți ai aceleiași Academii, Nicolae Cristea, cunoscutul redactor al Telegrafului Român și memorandist, Ilarion Pușcariu, ajuns vicar al Arhiepiscopiei și membru de onoare al Academiei, Dimitrie Cunțan ș.a., din „secția pedagogică” au plecat an de an tineri plini de rivnă, care au știut să cultive în inimile micilor lor elevi dragostea de neam și încrederea într-un viitor mai bun. Tot la inițiativa lui Șaguna, începând cu anul 1863, se convoacă, în fiecare vacanță de vară, așa numitele „conferințe” sau „reuniuni învățătoresci”, pe protopopiate, în care se dezbăteau ferulite probleme de ordin pedagogic. Pentru îndrumarea învățătorilor, însuși marelui arhieru a scris câteva studii de pedagogie,

și a dat o serie de „instrucțiuni”, în care expunea pe larg îndatoririle inspectorilor și directorilor școlari, precum și ale învățătorilor. În lumina directivelor date de Șaguna, acești umili dascăli sătești, împreună cu preoții parohii, care erau directorii școlii din parohia respectivă, — în condiții grele, de lipsuri materiale, împreunate cu multele neajunsuri pricinuite de autoritățile de stat — au desfășurat o operă românească vrednică de prețuirea noastră, contribuind, mai presus de toate, la conservarea limbii materne, la promovarea culturii naționale, la păstrarea credinței ortodoxe, în fața repetatelor încercări de maghiarizare a românilor.

La îndemnul lui Șaguna, unii dintre profesorii Institutului, dar și unii preoți-parohii — ca Sava Popovici-Barcianu din Râșinari — au tipărit peste 25 de manuale necesare pentru școlile populare românești din eparhia Sibiului. De o largă răspândire s-a bucurat *Abecedarul* preotului-profesor Zaharia Boiu, ajuns la 14 ediții, sau *Cartea de lectură* a lui Ioan Popescu care a cunoscut 18 ediții. Nu trebuie trecut cu vederea faptul că în aceste manuale de citire, ca și în cele de istorie, erau reproduse bucăți în proză sau poezii ale scriitorilor din vechea Românie, date despre istoria glorioasă a românilor de pretutindeni, astfel că ele au contribuit și la întărirea conștiinței unității noastre de neam.

Atenția lui Șaguna s-a îndreptat și spre alte tipuri de școli. De pildă, în 1870, rânduia ca în fiecare parohie să se țină cursuri serale pentru neștiutorii de carte, în duminică și sărbători și iarna chiar și în zilele de lucru, la care învățătorii, dar și preoții parohii, să predea scrisul, cititul și aritmetica.

Nereușind încercarea sa și a altor cărturari români din anul 1850 de-a înființa o facultate filozofică și una juridică, Andrei Șaguna și-a îndreptat atenția spre școlile medii. A încercat zadarnic să înființeze 6 gimnazii superioare (licee), 6 gimnazii inferioare (cu 4 clase) și 6 școli reale (tehnice). Împrejurările politico-sociale-economice i-au stat împotrivă, încât a fost nevoit să se mulțumească numai cu Gimnaziul din Brașov, înființat în 1850, — care-l va purta numele până azi — și cu Gimnaziul cu 4 clase din Brad (mai târziu cu 8 clase), înființat în 1868 și care va purta numele marelui revoluționar Avram Iancu. Ambelor gimnazii — dar mai ales celui din Brașov — le-a purtat o grijă cu adevărat părintească până la sfârșitul vieții.

De aceeași atenție s-au învrednicit și cursurile de teologie din Sibiu, ridicate în 1852 la doi ani de studii, iar în 1861 la trei, cum au rămas până după 1918, încât vechea „școală clericală” a ajuns o instituție de învățământ superior, în care se primeau numai absolvenți de liceu, care au devenit apoi adevărați „apostoli” ai neamului românesc în condițiile luptei de emancipare națională și socială a românilor transilvăneni de acum un veac și mai bine în urmă.

Înceind aceste sumare relatări asupra rolului lui Andrei Șaguna în promovarea învățământului românesc, putem constata cât de îndreptățite erau afirmațiile cercetătorului Gheorghe Tulbure, care scria în 1938, că mitropolitul ardelean a avut în Transilvania „a-celasi rol epocal pe care l-a îndeplinit, ceva mai târziu, marele ministru, Spiru Haret în istoria școlii românești de dincolo de Carpați”. Iar Octavian Goga, fiul preotului din Râșinariul în care Șaguna își doarme somnul de veci, scria că „prin tot ceea ce a realizat, figura lui s-a introdus definitiv în conștiința populară din toate cătunele Ardealului, întinzându-și rețeaua strălucitoare asupra întregului pământ românesc”. Mormântul său de la Râșinari ne cheamă în pios pelerinaj, pentru ca să-i aducem acolo, prin osul recunoștinței noastre și făgăduința solemnă de-a ne împărtași și noi din potirul dragostei de neam, de lege și de pământul străbun, din care s-a împărțit el și toți cei din vremea lui.

Ctitorul lugojan Alexandru Nedelcu (1819—1886)

În mijlocul istoricului cimitir ortodox român din municipiul Lugoj, se înalță o bisericuță-capelă, un adevărat Panteon bănățean adăpostind, în subsol, rămășițele pămîntesti ale unor oameni iluștri: Eftimie Murgu, Coriolan și Tiberiu Brediceanu, Valeriu Braniste și alții.

Sfîntul lăcaș avînd hramul „Sf. Împărați Constantin și Elena” este ctitoria lui Alexandru Nedelcu. Descendent dintr-o familie de aromâni statorniciți în Lugoj, Al. Nedelcu s-a născut la 23 mai 1819. Tatăl Theodor cu bunicul său Damaschin, ambii de profesiune căldărași, au fost principalii membri ai societății secrete lugojene „Constituția”, descoperită de autorități în decembrie 1830, societate antifederală care urmărea „să răspîndească în rîndurile populației din Banat ideile revoluției burgheze din Franța de la 1830” (cf. I. D. Suci, în rev. „Mitropolia Banatului”, nr. 4—6/1978, p. 272), totodată „să rupă lanțurile slavismului” eclesiastic. Din nefericire, Theodor moare în temniță înainte de judecarea procesului.

Rămăs orfan de tată și fără avere, la etatea de 12 ani Alexandru e dat de mama sa Marița să învețe meseria de frîngier. Promovînd călfă (sodal) în 1837, pornește conform obiceiului vremii, în „vandră” prin lume. Răsfoind cartea sa de călătorie (Wanderbuch) — care servea posesorului de certificat privind pregătirea profesională și de pașaport, trebuind a fi vizată în fiecare oraș și țîrg în care căuta de lucru sau se așeza temporar — aflăm că în răstimpul 14 iunie 1837—2 aprilie 1843, pelerinul nostru a străbătut pe jos următoarele orașe: Timișoara, Buda, Viena, Passau, Nürnberg, Würzburg, Offenbach, Mannheim, Freiburg, Briscen, Sterzingen, Insbruch, Donauwörth, Nürnberg, Chemnitz, Dresden, Leipzig, Magdenburg, Hanover, Bremen, Hamburg, Kiel, Copenhaga, Dasfow, Lübeck, Schverin, Butzov, Neubrandenburg, Neustrelitz, Berlin, Breslau, Frankfurt, Neisse, Olmütz... Lucrînd în diferite ateliere de „specialitate” din Europa (Ungaria, Austria, Statele germane, Elveția și Olanda), el a ajuns la concluzia că „munca și numai munca adună avuție și ridică cultura popoarelor”. Iar după 6 ani de pelerinări, bine pregătit profesional și cu sprijinul unchiului său Dimitrie Nedelcu, profesor de stomatologie la Facultatea de medicină din Budapesta, își deschide atelier de frîngierie tocmai la Buda în 1843, an în care se și căsătorește.

Muncind cu rivnă împreună cu soția sa Ana, o femeie devotată și vrednică, Alexandru Nedelcu și-a agonisit o frumoasă avere materializată în imobile, acțiuni și bani în numerar, evaluată la 110.000 coroane (valută austriacă), pe care în 1883 cei doi soți au lăsat-o prin testament Bisericii lugojene pentru o fundație

care să le poarte numele și din veniturile căreia: 5% să se întrebunțeze pentru spese administrative și de susținere a fundației; 50% să se împartă anual — suma variînd între 500 și 1000 florini v.a. — unor perechi de tineri însurați lipsiți de mijloace, de naționalitate română și de religie ortodoxă, care duc o viață nepătată și îmbrățișează meseriile, comerțul sau industria, chiar agricultura; 15% ajutoare săracilor români ce au scăpat fără voia lor și nu-și pot întreține familia; 5% ajutoare cerșetorilor din orașul Lugoj, fără deosebire religioasă sau națională; 5% să se capitalizeze în scopul înființării unei „Fundații orfanale Alexandru și Ana Nedelcu”, pînă ce se va putea întemeia și în Lugoj un orfelinat, iar 20% să se capitalizeze ca fond neatabil (de rezervă) pe o perioadă de 100 ani, cînd și această sumă va servi țelurilor de mai sus.

Testamentul datat 22 februarie 1883, a fost trimis Comitetului parohial ortodox din Lugoj, însoțit de o scrisoare emoționantă, testatorii avînd „speranța și încrederea că și membrii comitetului parohial sunt la fel de în sufleții pentru progresul națiunii și că vor lucra cu toată competența și cu toată dreptatea ca ajutoarele să fie acordate celor mai bine meritați”. Fundația Alexandru și Ana Nedelcu a funcționat din 1886, contribuind în bună măsură la ridicarea în Lugoj a unor iscusii meseriași, comercianți și industriași, ramuri de activitate acaparate de străini începînd cu finele secolului XIX, precum și la alinarea suferințelor unor obidiți ai vieții. De această fundație se mai leagă și o altă realizare de seamă a lugojenilor. Cu suma de 20.000 fl. v.a., împrumutați de parohie din fundația respectivă, la inițiativa lui Coriolan Brediceanu, s-a ridicat clădirea „Concordia”, proprietatea bisericii, „citadelă neînvinșă a românismului bănățean”, cu renumita „Masă a Poganiilor”, focare ale spiritualității lugojene, grație cărora Lugojul a deținut pînă la Unire primatul politic și cultural în întregul Banat.

De reținut că fondatorii și-au exprimat chiar în scris dorința de a fi înhumați la Lugoj. Coriolan Brediceanu, rudă cu familia Nedelcu, în calitatea de președinte al Consiliului parohial, a luat inițiativa ca în locul cripei prevăzute în testament să se construiască în mijlocul cimitirului un loc de rugăciune, cu subsol unde să se depună osemintele ctitorilor în cauză, precum și ale unor personalități cu merite mari pe tărîm național, social, cultural și bisericesc. Această propunere a fost dezbătută în ședința „comitetului” parohial din 19 iunie 1883, în prezența lui Alexandru Nedelcu ce și-a luat angajamentul să ajute cu 1000 fl. v.a. la edificarea bisericii care a costat 2302 fl.,

fiind terminată tot în acel an (1883), cînd conducerea parohiei a încredințat facerea „templului” lui Vasile Hojda, în 1884 fiind dotată și cu clopote, din care unul donat de fostul primar din timpul revoluției de la 1848, Constantin Udrea. Iconostasul a fost pictat de B. Deliomini în 1886. Ctitorii au mai înzestrat lăcașul cu o prețioasă candelă de argint.

Alexandru Nedelcu, măcar un simplu meseriaș, fiind mereu dornic de instruire, a devenit un om cult, ca autodidact. Cu vremea, și-a format o bibliotecă foarte valoroasă, pe care în anul 1885 o donează parohiei ortodoxe din Lugoj. Din catalogul întocmit de avocații dr. Șt. Petrovici și I. Ianculescu, membri ai comitetului bisericesc, reiese diversitatea preocupărilor intelectuale ale acestui modest lugojan, abonat la revistele „Transilvania”, „Federațiunea”, „Albina” și „Familia”. Biblioteca, din care o parte se mai păstrează și azi, conținea 135 de titluri în 285 volume, toate legate în pînză și piele, cărți din diverse domenii: beletristic, istoric, politic, teologic, medical, științele naturii etc., editate în anii 1830—1884, în limbile română, germană și maghiară. Demn de remarcat este și faptul că Al. Nedelcu a fost membru fondator al „Astrei”, cu o contribuție de 210 florini („Transilvania”, Brașov, nr. 4/1869, p. 48).

Această pasiune pentru cunoaștere, pentru lumină, „funiul” Nedelcu a moștenit-o din familie, căci deși tatăl și bunicul său au fost „căldărași” (denumirea se referă la profesie, nu la persoană), ei erau oameni instruiți, la curent cu evenimentele ce frământau Europa și societatea românească, bucurîndu-se de „văzătoare” între ai lor. Acest lucru explică și împrejurarea că în casa Nedelcu se țineau ședințele asociației tainice „Constituția”, prezidate de Dimitrie Petrovici-Stoichescu, unul dintre preoții luminați ai timpului, ședințe la care participau alți trei clerici lugojeni, un nobil român, un arendaș al domeniului de stat din Firdea, ca și o seamă de meseriași, comercianți și agricultori fruntași lugojeni.

Alexandru Nedelcu a trecut la cele veșnice în 5 mai 1886, la vîrsta de 67 ani. Potrivit dorinței răposatului, rămășițele sale pămîntesti au fost aduse la Lugoj și înmormîntate „cu mare pompă” în cimitirul din localitate, sub altarul bisericii ctitorite de el. Cu acest prilej, protosingelul Filaret Musta de la Caransebeș și avocatul Coriolan Brediceanu au evocat virtuțile deosebite ale defunctului care, deși stabilit între străini, s-a interesat constant de biserică și națiunea sa, lăsîndu-și toată avuția în vederea prosperării fiilor și fiicelor de români din orașul său natal.

Dr. Victor Lăzărescu
Pr. Vasile Muntean

PSALM

(O cîntare pentru pacea sufletului și trupului acestei lumi în care viețuim)

Dumnezeule Viu, Ți-a fost voia să fii și prin jarul poruncilor Tale, trup și suflet eu sînt al acestui pămînt, al mirificiei vetre natale! Cîta vreme pe cer, în grădini de mister, faci un semn și răsăr crizanteme și sub aripi de foc ne aduni la un loc, voi suride și nu mă voi teme. Cîta vreme dai har și abisuri transparent și tronează lumina-Ți în lume, are Cine domni peste noapte și zi, are Cine prin veac să mă-ndrume. Dacă ochii mei plîng și-n azur se răsfrîng, ochiul Tău pentru mine se-ndură. Cîta vreme vrei Tu să-mi fii scut și ajutor, viața mea are sens și măsură! Rug de foc în tumult, poruncești și Te-ascult, cel ce sînt din ether... — Eu ființa mi-adun din străbun în străbun și din fosforul sfîntelor moaște! Maica mea s-a smerit și Te-ai milostivit — sînt acum slujitor la altare; Tu alegi din cei mulți pe sărmani și desculți, pe cel slab îl faci liber și tare. Privegezi și nu dormi și prin jertfă transformi și faci blîndă străvechea ostîndă. Cînd

vrei Tu să-nmulțești, din cincii pîini și doi pești poți să sature o gloată flămîndă. Intinzi mîna spre noi și dau stupii în roi și-nfloresc merii vrerilor Tale, dar întii și întii, Tu alini și mîngîi suferințele noastre-ancestrale!

Dumnezeule Sfînt, cite lacrimi mai sînt nevăzute ori neplînsă încă?, din pruncie mă scald și-ntr-un rîu de smarald și-ntr-o baltă de neguri — adîncă! Intre da și-ntr-o ceață grea se-asternu și-ndoaia în valuri mă soarbe; nu mă tem de poveri, dar mă tem de tăceri și de frage discordiei oarbe. Tu ești mare și poți să ne mîntui pe toți de cînta în van, care doare! Ocrotește-ne azi munții noștri cu brazi, partea noastră de aer și soare! Dă acestui popor un mărțel viitor, fă-l părtaș la secunda eternă, fă-l să crească-n zemit, dă-ne trai fericit pe această țărîndă maternă!

Dumnezeule Sfînt, Dumnezeule Sfînt, pe pămînt mai sînt rele destule — sînt bogăți și săraci, sînt spîmi printre maci, guri us-

cate și trupuri sătule. Dumnezeule bun, cum pot eu să Te-mbun cînd cuvintele mele sînt goale?, verbul are acum iz de pulberi și fum și dă viermele beznei tir-coale. Unii cred că e drept să ne-nfigă în piept un pumnal de sfidări și teroare — poate ingeri demenți pun trotil în ferment și irozii vor prunci să omoare. Cînd va fi și va fi să mă chemi într-o zi, odihnește și oasele mele, pe un deal cu brînduși, nu în val de cenuși ridicat fără noimă sub stele!

Dumnezeule Sfînt, care-ai vrut din pămînt să însumi energiile Tale, trup și suflet eu sînt al acestui pămînt, al mirificiei vetre natale! Mă umbresc uneori lungi cohorte de nori, spun o rugă în gînd și mi-e bine — căci din veacuri în veac, într-un dor fără leac, insetează făptura de Tine! Cît mai rabzi și aștepti, fă-ne drepti și-nțelepți și preschim-bă-ne ura-n iubire, fă pe-ntreregul pămînt să răsună un cînt — înfrîindu-ne snopii de lire. Din urmași în străbuni sîntem fiii Tăi buni, purtăm sceptrele Tale în fire! Fă-ne-n ceasul de-acum buni tovarăși de drum, dă-ne pace și bunăvoință!

Pr. Nicolae Jinga

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

● In ziua de 6 noiembrie 1983, Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, din încredințarea I.P.S. Mitropolit Antonie, a săvârșit slujba de binecuvântare și Sf. Liturghie în filia Luța, parohia Ludișor, prot. Făgăraș, cu hirotonia în diacon a teologului Runcan Nechita. Cu acest prilej P.S. Sa a ținut un cuvânt de învățătură atît în legătură cu pericopa duminicală cit și despre importanța tradiției creștine în Biserica Ortodoxă Română.

Tot în aceeași zi, P.S. Sa a vizitat parohia Ludișor, prot. Făgăraș, unde în cadrul vecerniei a adresat un cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți la sf. biserică.

● In ziua de 21 noiembrie 1983 — „Sărbătoarea Intrării Maicii Domnului în Biserică” Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a oficiat Sf. Liturghie în biserica parohială Sibiu-Iosefin, hirotonind cu acest prilej pe C. diacon Bunea Ioan Gheorghe întru preot pe seama parohiei Ghelînța, prot. Sf. Gheorghe, jud. Covasna.

Cu această ocazie Prea Sfinția Sa a ținut un cuvânt de învățătură în legătură cu Praznicul Maicii Domnului și a dat prețioase și necesare îndrumări noului hirotonit cu privire la îndatoririle ce-i revin în calitate de preot slujitor.

● Marți, 22 noiembrie 1983, în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu a avut loc o festivitate consacrată aniversării a 100 de ani de la nașterea marelui pedagog, profesor, preot și patriot Onisifor Ghibu.

Au participat I.P.S. Mitropolit Antonie, corpul profesoral și studenții teologi, consilieri și alți angajați de la Centrul arhiepiscopesc Sibiu, preoți din Sibiu, alți invitați, între ei și d-l Dr. Oct. Ghibu.

Despre personalitatea lui O. Ghibu au vorbit: P.C. pr. Gh. Cunesco (București), poetul Ioan Alexandru și I.P.S. Mitropolit Antonie, care au scos în lumină mediul în care s-a format O. Ghibu dragostea de Legea noastră străbună, spiritul său de jertfă, dăruirea și tenacitatea cu care el a lucrat pentru interesele poporului din care a făcut parte, atît înainte cit și după marele act al Unirii din 1 decembrie 1918.

CLUJ

● Miercuri, 26 octombrie 1983, sărbătoarea Sf. Mare Mucenic Dimitrie Izvoritorul de Mir, înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil Herineanu a săvârșit reșfințirea bisericii din parohia Telciu, prot. Năsăud, cea mai mare biserică din Arhiepiscopia Clujului, care a fost reparată în exterior și înlocuit acoperișul, prin jertfelnicia bunilor credincioși și purtarea de grijă a celor trei preoți: Dumitru Radu — paroh, Iuliu Henciu și Teodor Sărmas.

La sfîrșitul Sf. Liturghii arhieresti I.P.S. Sa a rostit un temeinic cuvînt de învățătură.

● Duminică, 30 octombrie 1983, înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil Herineanu, a săvârșit sfințirea bisericii din filia Mărtinești, parohia Comșești, prot. Turda, îmbrăcînd cu frumoasă pictură executată de pictorul Marius Tudoran din Cluj-Napoca, prin jertfelnicia celor 80 de familii de credincioși, cu ajutoare primite de la Sf. Patriarhie, Arhiepiscopia Clujului, Protopopiatul Turda și cu purtarea de grijă a harnicului preot paroh Iulian Pop, care a fost distins cu rangul de „iconom” cu dreptul de a purta brîu roșu.

La sfîrșitul Sf. Liturghii I.P.S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

● Duminică, 30 octombrie 1983, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian, a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în parohia Mihai Viteazul, prot. Turda, păstoria de vrednicie de preot Ștefan Roșu, care pentru osteneala depusă în ogror Domnului timp de aproape 40 de ani, a fost distins cu rangul de iconom stavrofor.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, P.S. Sa a rostit un înălțător cuvînt de învățătură.

ALBA IULIA

● Vineri, 21 oct. fiind prăznuirea cuviosilor mărturisitori Visarion Sarai, Sofronie de la Cioara și Mc. Oprea Nicolae din Săliștea Sibiului, P.S. Episcop Emilian a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă, în cadrul căreia a fost hirotonit întru diacon candidatul la preoție Ioan Țirău.

● Duminică, 23 octombrie, P.S. Episcop Emilian a sfințit biserica cu hramul „Sf. Ierarh Nicolae” din parohia Toaca, prot. Reghin. Această biserică a fost îmbrăcînd în haina picturii în frescă și împodobită cu iconostas și străni din stejar, sculptate.

La momentul potrivit, P.S. Episcop Emilian a hirotonit pe C. diac. Ioan Țirău întru preot pe seama parohiei Bărbant, prot. Alba Iulia. La sfîrșitul Sf. Liturghii, P.S. Sa a rostit un frumos și bogat cuvînt de învățătură.

● Duminică, 30 oct. P.S. Episcop Emilian a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în parohia Bucerdea Vinoasă, prot. Alba Iulia, prilej cu care C. arhid. al Catedralei Episcopale, Nicolae Bolea, fiu al satului, a fost hirotonit întru preot.

La sfîrșitul Sf. Liturghii P.S. Sa a rostit un cuvînt de învățătură.

ORADEA

● Duminică, 30 octombrie 1983, P.S. Episcop Vasile a săvârșit slujba de sfințire a bisericii din parohia Avram Iancu, prot. Oradea, în urma înnoirii și pictării ei în ultimii ani. Preotul-paroh Aron Marți a fost distins cu rangul de iconom, iar preotul pensionar Florian Bereteu, în timpul căruia s-a zidit biserica, cu rangul de iconom-stavrofor.

● Intre 3 și 8 octombrie 1983, s-au ținut la Centrul Eparhial cursuri de îndrumare pastorală și misionară, cu cea de a treia serie de preoți din acest an, în număr de 30, din protopopiatele Zalău și Șimleu. Menirea acestor cursuri, sub directa îndrumare și supraveghere a chiriarhului, este sporirea rîvnei pastoral-misionare.

● Duminică, 23 octombrie 1983, P.S. Sa a săvârșit sfințirea bisericii din parohia Firmiș, după ce între 1979—1983 i s-au făcut lucrări de înnoire, în exterior și interior, inclusiv o frumoasă pictură în frescă, prin strădania Preotului-paroh, Părintele iconom Iacob Flore, și prin jertfelnicia credincioșilor.

La toate aceste sfinte slujbe, chiriarhul a ținut cite un ziditor cuvînt de învățătură, îndemnînd pe cei prezenți la păstrarea dreptei credințe și la împlinirea îndatoririlor patriotice.

● Duminică, 6 noiembrie 1983, chiriarhul a sfințit biserica din parohia Sălard, prot. Marghita, pictată între anii 1977—1983. Preotul-paroh Alexandru Buta a fost distins cu rangul de iconom.

MOMENT FESTIV

● In 17 ianuarie 1984, cînd Biserica noastră cinstește pe Sf. Antonie cel Mare, al cărui nume îl poartă și Arhiepiscopul Mitropoliei Transilvaniei, după ora prînzului în capela Institutului Teologic Universitar din Sibiu s-a săvârșit un Te-Deum, înălțîndu-se rugăciuni de mulțumire lui Dumnezeu pentru binefacerile revărsate asupra I.P.S. Mitropolit Antonie și întregii noastre Biserici.

Erau de față: Permanența Consiliului arhiepiscopesc Sibiu, profesorii și studenții Institutului Teologic Universitar Sibiu, angajații de la Centrul arhiepiscopesc și Institutul Teologic, deputați eparhiali, preoți din Sibiu, alți oaspeți.

La reședința mitropolitană a avut loc apoi o recepție în cadrul căreia, în numele participanților, P.S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul a transmis I.P.S. Mitropolit Antonie doriri de sănătate, pace și puteri sporite, spre binele Bisericii și Patriei.

Plecînd de la personalitatea Sf. Antonie cel Mare organizatorul vieții monahale, dar care a lăsat rînduieii ziditoare de suflet pentru toți credincioșii, aceleași urări a exprimat înalt Prea Sfinției Sale și P.C. rector C. Voicu în numele corpului profesoral și al studenților teologi, subliniînd totodată rolul ierarhului în viața Bisericii, precum și bogatele inițiative ale I.P.S. Sale, deschizătoare de multiple și semnificative lucrări de folos obște de la venirea în fruntea Mitropoliei Transilvaniei.

A vorbit apoi I.P.S. Mitropolit Antonie, care, după ce a mulțumit pentru urările ce i s-au făcut și după ce a arătat că Sf. Antonie este sărbătoarea Bisericii, a exprimat gânduri de recunoștință fostului episcop al Aradului, Andrei Mageru, care i-a dat, la călugărie, numele de Antonie.

În continuare I.P.S. Sa a omagiat personalitatea pururea pomenitului mitropolit Andrei Șaguna, lucrarea sa pentru binele românilor transilvăneni, acum la împlinirea a 175 de ani de la naștere, din pilda vieții sale avînd de învățat cler și credincioși deopotrivă, pildă care ne cheamă la muncă temeinică și susținută pentru a ne situa la înălțimea comandamentelor bisericesti de astăzi.

Conferințe la Institutul Teologic Universitar Sibiu

La invitația I.P.S. Mitropolit Antonie, în după amiaza zilelor de 16, 17 și 18 ianuarie 1984, d-l prof. Dr. Vasile Drăguț, rectorul Institutului de arte plastice „N. Grigorescu” din București, a susținut în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu trei conferințe, însoțite de proiectii, legate de monumentele de artă bisericăscă (biserici de lemn, de zid, pictură etc.), care, și ele, grăiesc nu numai despre capacitatea de creație a poporului român, ci și de continuitatea sa în vatra străbună.

Tot la invitația I.P.S. Mitropolit Antonie, joi 19 ianuarie 1984, în aceeași sală și în fața acelorași ascultători, d-l prof. Dr. Virgil Cîdea a susținut o amplă și documentată conferință, intitulată: „Mileniul obscur”, în care s-a subliniat, între altele, progresul care s-a făcut și în domeniul cercetărilor istorice în ultimii 40 de ani, cercetări care oferă, la ora actuală, suficiente informații pentru înțelegerea corectă a trecutului nostru integrat în istoria universală.

Semnalăm... Semnalăm...

● Candela, revista parohiei din Stockholm, Suedia, editată de Pr. Anton Poșircă, își păstrează nivelul înalt cu care ne-a obișnuit de multă vreme. Nr. 3/1983 este închinat „vocației europene a românilor”.

● Am semnalat într-un număr mai vechi reluarea preocupărilor cu privire la motivele de pe troițele românești. Revista „Noi Tracii” (nr. 104—105/1983) din Milano reproduce pe aceeași linie de preocupări, un studiu al lui Silviu Dragomir intitulat „Troia cu motivele roatei solare și pomul vieții”.

● Cercetări de limbă și literatură, vol. II, Sibiu 1983, volum editat de Societatea de științe filologice din R. S. România, Filiala Sibiu, publică sub semnătura lui Victor V. Grecu: Unificarea și modernizarea vocabularului în preocupările „Astrei” și ale revistei „Transilvania” (p. 19—27). De altfel întregul volum îl are drept redactor responsabil pe același Victor V. Grecu. Un volum mai mult decît meritoriu.

● Almanahul „Lucașul 1984” (p. 81) scrie despre o „lungă, aspră și de neuitat lecție”, ținută de C. Noica studenților în litere, în amfiteatrul Odobescu din București, „o lecție de o asprime și severitate cu care studenții noștri nu sînt obișnuși”, scrie Ion Coja. De ce aspră? Pentru că Noica i-a învățat că nu există nici o scuză care să-i scoată de sub îndatorirea de a se cultiva, de a face cultură adică. Adevăratul om de cultură e un autodidact. Cine are hîrtie, creion și cărți, are tot ce-i trebuie! Le-a zis bine.

● În S. U. A. a apărut cartea acad. Ștefan Pascu A HISTORY OF TRANSYLVANIA, Detroit, Wayne State University Press, trad. de D. Robert Ladd, 318 p. O foarte bună recenzie asupra cărții a scris Dennis Deletant în „Times Literary Supplement”, London, 29 July 1983. Ce bine că mai ieșim și noi în lume cu astfel de lucrări serioase, mai ales cînd mulți nechemăși fac pe acolo istorie nu după documente și adevăr, ci după interese și moșteniri șovine.

● Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe din Grecia a introdus în calendar, la 20 iunie, ca sfînt, pe tesalonicianul Nicolae Cabasilas, teolog din secolul al XIV-lea, contemporan cu Sfîntul Grigore Palamas. Este cunoscut ca autor al „Vieții în Hristos”. (După The Orthodox Church, U.S.A., nr. 8, 1983, p. 5). Fără prea multe formalități!

● Ion Arieșanu scrie în revista ORIZONT (nr. 3, 1983, p. 14), despre „Bătrînul cavaler fără prihană”, scriitorul Radu Theodoru, omagînd opera sa de inspirație istorică, de mult la inima celorților, dar nu chiar așa de mult, încît să-l înscrie printre... bătrîni. De altfel revista publică și o fotografie de june frumos, cu frunte mare și păr bogat. Probabil Arieșanu și-a compus titlul după ce-i va fi urât scriitorului, ca în romane: „Să trăiești, bătrîne!”, care, spus tinerilor, înseamnă: înțeleptule!

● Almanahul „Lucașul 1984” publică o pagină de poeme de Grigore Vieru, poet din R.S.S. Moldovenească. Una din poezii, „Floarea soarelui” e deosebit de frumoasă. Unei astfel de flori i s-au legat ochii și: Nu mai știe-n care parte / E acum soarele. / Amărită se gîndește: / „Poate că nici nu mai e”. Metaforele poezilor! Cite nu ascund ele! Ele vor însă să descopere prin singurele mijloace prin care se poate, simțămintele lor cele mai adînci.

● În „România Literară” (nr. 51/1983) Ana Blandiana scrie frumos despre „O ARTISTĂ A NEUITĂRII” care nu este alta decît Victoria Berbecaru, soția preotului din Botiza, de pe valea Izei, care a deschis la Muzeul Satului din București o expoziție de covoare maramureșene. Despre aceeași artistă scrie și Petre Mihai Băcanu în ziarul „România liberă” (13 ianuarie 1984, p. 2), insistînd mai ales asupra metodei ei de a-și fabrica singură colorurile din plante. De aici mai aflăm că o expoziție „Covorul maramureșan în creația Victoriei Berbecaru” a fost organizată și la Muzeul Brukenthal în Sibiu și alta în Suedia, și că autoarea a primit în anul 1983 premiul I la Festivalul național „Cîntarea României”. Felicitări!

● Andrei Șaguna e amintit la rubrica „Memento: Calendar 1984”, din Tribuna României (nr. 259/1984, p. 5), împlinindu-se 175 de ani de la naștere (1 ianuarie 1809). Sub genericul „Remember” i se prezintă viața și activitatea și în revista „Cronica” din Iași (nr. 1, 6 ianuarie 1984, p. 6): „Om politic și îndrumător cultural, Andrei Șaguna a fost, timp de mai multe decenii, o personalitate de primă mărime”.

● Despre un exemplar din „Pravila mare” sau „Îndreptarea Legii” din 1652, apărută la Țirgoviste, care a circulat prin Transilvania îndată după apariție, scrie în „Știința” (vineri 13 ianuarie 1984) Prof. Doina Braicu din Sibiu. Autoarea sprijinindu-se pe circulația cărții și pe felul cum a fost păstrată, legată, presupune că în Țara Făgărășului se aplica legislația Țării Românești, alături de „obiceiul pămintului”. Încă o dovadă a legăturilor spirituale și culturale dintre românii de pe cele două versante ale Carpaților.

● O poezie frumoasă din „Condica în versuri” a poetului Ion Gheorghe se intitulează „JORGĂ LA RÎMEȚI” (Lucașul din 14 ianuarie 1984, p. 4). Alta se intitulează „OMULEȚUL DE VORONET”, care nu e altceva decît sufletul omului cînd pleacă din trup.

Ce frumos se încheie poezia care toată e frumoasă și-ar merita citată: „Mă, oameni buni, apărați-vă și a-ridicați-vă prețul / Că-n tot omul se află Omulețul — / După cum ne-nvăță cartea zăgrăviei de la Voronețul! (Lucașul 3, 21 ianuarie 1984, p. 5). Așadar iată un concurent literar al omulețului lui Gopo. Dar e de fapt o completare a orizontului cu verficatul.

● Reținem din articolul semnat de Dimitrie Poptămaș în „Vatra”, (nr. 12, 1983, p. 5) cu titlul: „Tiparul românesc expresia unității spirituale a tuturor românilor”: Diaconul Coresi este „primul stătător în pomelnicul ostenitorilor pentru unirea celor trei țări române — deoarece — înainte de a cuceri Mihai Viteazul, Domnul Munteniei, Transilvaniei și Moldovei a săbia, le-a cucertit smeritul Diacon Coresi cu slovele teascurilor sale”. Textul e citat după profesorul clujean Ioachim Crăciun.

● O convorbire cu criticul Mircea Tomuș, redactorul-șef al revistei sibiene „Transilvania”, publică Titus Crișciu în ORIZONT, (nr. 2, 13 ianuarie 1984, p. 3).

ANTONIE DE LA PRISLOP

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele republicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Lucian Făgărășanul, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Prof. Dr. Aurel Jivi — redactor adjunct; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehnoredactor: Diac. Ezechiel Oancea; corector: Pr. Vartolomeu Constantinescu.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.